

Prečo musia trpieť aj dobrí ľudia?

Jozef Duháček

7. októbra 2024 ✝ Cirkev

Mnohí ľudia žijú v ilúzii, že realita utrpenia je pre kresťanstvo problémom – ako keby nás kresťanská náuka viedla k tomu, aby sme očakávali len malé alebo dokonca žiadne utrpenie, takže kresťania by mali byť existenciou utrpenia negatívne zasiahnutí. Ale to nie je pravda. Katolícka viera učí, že utrpenie je neúprosným dôsledkom prvotného hriechu a spáchaného osobného hriechu. Je nevyhnutnou súčasťou dlhého a bolestivého procesu posväcovania, prekonávania hriešnych návykov myslenia a konania. Je to nevyhnutný sprievodný znak prenasledovania, ktorému musia kresťania čeliť pri kázaní evanjelia a odsudzovaní skazenosti sveta. Utrpenie je nevyhnutný trest za hriech, ktorý musíme prijať v kajúcnom duchu. Utrpením platíme svoj dočasný dlh a môžeme ním splatiť aj dlh iných, za ktorých svoje utrpenie obetujeme. Prostredníctvom utrpenia sa tesne zjednocujeme s Kristovým umučením. Rozsah a hĺbka ľudského utrpenia skôr potvrdzuje ako vyvracia kresťanskú náuku.

Thomas Cole, Vyhnanie z rajskej záhrady, 1828

zdroj: wikimedia commons, Museum of Fine Arts Boston

Bezradnosť z utrpenia je dôsledkom odpadnutia moderného Západu od katolíckej viery. Odzrkadľuje tiež mäkkosť a dekadenciu umierajúcej civilizácie, ktorá si zvykla na blahobyť a nedokáže pochopiť, že existuje aj vyššie dobro ako pohodlie tohto života, kvôli ktorému by sme mali prijať utrpenie. Takúto slepotu neprejavujú len odpadlíci. Duchovná hniloba sa zažrala hlboko do Cirkvi a postihla aj tých, ktorí sú inak verní ortodoxii a kresťanskej morálke. A viditeľne sa prejavuje v našej neochote prijať utrpenie.

Svätý Augustín jasne vidí a hovorí tam, kde my moderní klameme a zahmlievame. V kapitolách 8–10 prvej knihy *Božieho štátu* hovorí o tom, ako a prečo v tomto živote zlo a utrpenie postihuje dobrých aj zlých. Keďže naša doba sa norí do stále hlbších morálnych, politických, sociálnych a ekonomických porúch, je dobré vrátiť sa k jeho osviežujúcej náuke. Ak veriaci veria, že budú alebo by mali byť ušetrení od strašného trestu, ktorý na nich zvolávajú hriechy našej civilizácie, tak sa veľmi mýlia. Je dosť pravdepodobné, že veci sa pre nás všetkých dramaticky zhoršia, len preto, aby božská Prozreteľnosť nakoniec z chaosu vytvorila niečo lepšie.

V kapitole 8 Augustín tvrdí, že hoci v tomto živote existuje určité spojenie medzi konaním zla a utrpením na jednej strane a spravodlivosťou a požehnaním na strane druhej, nie je veľmi tesné. Zlí sa tešia z mnohých dobrých vecí, zatiaľ čo dobrí trpia veľa nešťastia. To sa napraví v posmrtnom živote, keď dobrí budú odmenení večným šťastím a zlí večnými mukami. „Ale čo sa týka dobrých vecí tohto života a jeho neduhov,“ píše Augustín, „Boh chcel, aby boli spoločné pre oboch; aby sme príliš dychtivo netúžili po veciach, z ktorých sa rovnako tešia zlí ľudia, ani sa netriasli nevhodným strachom z neduhov, ktorými často trpia aj dobrí ľudia.“

Peter Paul Rubens, Sv. Augustín

zdroj: wikimedia commons

Jedným z dôvodov prečo nám Boh dovoľuje trpieť, aj keď sa ho snažíme poslúchať je, aby sme mohli byť spasení. Lebo ak sa usilujeme o spravodlivosť len vtedy, keď je to ľahké, naša cnosť za veľa nestojí a nevydrží. Ak by spojenie medzi cnostným správaním a materiálnymi požehnaniami bolo automatické, neusilovali by sme sa o cnosť zo správnych dôvodov. Nemôžeme dosiahnuť šťastie v budúcom svete, ak sa príliš pripútame k tomuto svetu, a utrpenie je prostriedkom, ako tomu zabrániť.

Augustín poukazuje, že rozdiel medzi skutočne spravodlivým a zlým človekom sa prejavuje práve utrpením:

Preto, hoci dobrí a zlí ľudia trpia rovnako, nesmieme sa domnievať, že medzi ľuďmi samotnými nie je rozdiel, pretože nie je rozdiel v tom, čím obaja trpia. Lebo aj pri podobnosti utrpenia zostáva v trpiacich nepodobnosť; a hoci sú vystavení tej istej úzkosti, cnosť a neresť nie sú to isté. Lebo ako ten istý oheň spôsobuje, že zlato jasne žiari a plevy dymia..., tak to isté násilie utrpenia utvrdzuje, očisťuje, zjasňuje dobrých, ale zatracuje, ničí a vyhladzuje zlých. A tak je to tak, že v tom istom súžení bezbožní nenávidia Boha a rúhajú sa, kým dobrí sa modlia a chvália. Podstatný rozdiel nie je v tom, akými chorobami trpia, ale aký druh človeka nimi trpí.

To hovorí Augustín o nezaslúženom utrpení. Existuje však aj utrpenie, ktoré si dobrí ľudia môžu zaslúžiť a privodiť si ho, a to vysvetľuje Augustín v 9. kapitole. Je to tak niekoľkými spôsobmi. Po prvé, samozrejme, nikto nie je dokonalý. Dokonca aj tí, ktorí se neprevinili hrubým porušením kresťanskej morálky, vykazujú morálne zlyhania rôznych menších druhov:

Hoci sú ďaleko od výstrelkov zlých, nemravných a bezbožných ľudí, nepovažujeme ich za tak čistých a bezchybných, aby boli pridobrí trpieť za tieto dočasné neduhy. Každý človek, akokoľvek chvályhodne žije, predsa v niektorých bodoch podľahne žiadostivosti tela. Aj keď neupadá do obrovskej skazenosti, zavrhnutia hodnej zhubnosti a ohavnej profánnosti, predsa len skĺzne do niektorých hriechov, buď zriedkavo, alebo tým častejšie, čím menej sa tie hriechy zdajú dôležité.

Očistec

zdroj: flickr.com, Lawrence OP

Existuje však aj postoj, ktorý dobrý človek zaujíma k tým, ktorí žijú obzvlášť zlým životom. Je veľa takých, ktorí nesúhlasia s takouto skazenosťou a sami by ju nikdy nepraktizovali, no napriek tomu sa zo zbabelosti vyhýbajú jej kritike u iných. Tu Augustín uvádza niekoľko poznámok, ktoré sú obzvlášť dôležité pre našu dobu:

Kde môžeme ľahko nájsť človeka, ktorý by si udržal vhodný a spravodlivý názor na tých ľudí, pre ktorých ohavnú pýchu, prepych a lakomstvo a prekliate neprávosti a bezbožnosť teraz Boh trestá svet, tak ako hrozili Jeho predpovede? Kde je človek, ktorý s nimi žije spôsobom, akým sa stáva, že s nimi žijeme? Často sa totiž zlomyseľne zaslepujeme pred príležitosťami ich poučiť a napomenúť, karhať alebo usmerniť, buď preto, že sa vyhýbame námahe alebo sa hanbíme uraziť ich, alebo preto, že sa bojíme, že stratíme dobré priateľstvá, alebo aby to nestálo v ceste inej kariéry, alebo nám to neuškodilo v nejakej svetskej záležitosti, ktorú buď naša žiadostivá dispozícia túži získať, alebo sa naša slabosť obáva stratiť.

A hoci sa správanie zlých ľudí síce nepáči dobrým, a preto s nimi neupadli do toho zatratenia, ktoré v budúcom živote na takýchto ľudí čaká, pretože dobrí zo strachu prehliadali ich zavrhnutia hodné hriechy, aj keď ich vlastné hriechy sú ľahké, sú spravodlivo bičovaní spolu s bezbožnými v tomto svete, hoci vo večnosti uniknú trestu. Spravodlivo, keď ich Boh týra spolu s bezbožnými, aby bol tento život pre nich trpký, pre lásku ku tej добрote, kvôli ktorej odmietli byť trpkí voči hriešnikom.

Augustín tu učí, že nestačí nepáchať hriechy zlých ľudí. Kresťan ich tiež musí kritizovať za ich zlo a snažiť sa ich prinútiť, aby z toho činili pokánie. Augustín pre istotu ďalej uznáva, že môžu nastať situácie, kedy možno oprávnene odložiť takúto kritiku na vhodnú chvíľu alebo sa jej zdržať z odôvodneného strachu, že narobí viac škody ako osohu. Ale učí, že nie je ospravedlniteľné zdržať sa takejto kritiky len preto, že je to ťažké alebo preto, že sa bojíme spôsobiť urážku a stratiť priateľov, alebo preto, že nechceme riskovať stratu postavenia alebo iných svetských statkov. Lebo bezbožní sú v nebezpečenstve zatratenia, ak nebudú činiť pokánie, a ak sa vyhýbame svojej povinnosti napomínať ich, „zlovoľne sa oslepíme“. Aj keď sa sami vyhneme zatrateniu, budeme spravodlivo trpieť spolu s nimi, keď na nich Božia prozreteľnosť uvalí pozemské tresty (sociálne a ekonomické neporiadky, prírodné katastrofy a podobne).

Boh, sprevádzaný anjelom, hadom a Smrťou, dopúšťa pohromu na ľudí

zdroj: wikimedia commons, Wellcome V0034267

Aj tu Augustín zdôrazňuje, že Boh dovoľuje, aby dobrí trpeli po boku zlých, aby ich čiastočne zbavil pripútanosti k tomuto svetu, lebo ich neochota kritizovať zlých je znakom tejto pripútanosti:

Čo je hodné viny, je to, že tí, ktorí sa búria proti správaniu bezbožníkov a žijú celkom iným spôsobom, predsa u iných ľudí chránili tie chyby, ktoré mali karhať a od ktorých by ich mali odnaučiť; a chránili ich, pretože sa ich boja uraziť, aby nepoškodili svoje záujmy vo veciach, ktoré dobrí ľudia môžu nevinne a oprávnene použiť – hoci ich používajú chamtivejšie, než náleží cudzincom v tomto svete, ktorí vyznávajú nádej na nebeskú vlasť.

Augustín je obzvlášť tvrdý ku kresťanom (ako sú predstavitelia duchovenstva), ktorí nemajú povinnosť živiť rodinu, no stále sa vyhýbajú svojej povinnosti odsúdiť zlo, ktoré ich obklopuje:

(Oni) často myslia na svoju bezpečnosť a dobré meno a vyhýbajú sa hľadaniu chýb na bezbožných, pretože sa boja ich úskokov a násilia. A hoci sa ich neboja do takej miery, žeby ich to priviedlo k spáchaniu podobných nepravostí, ani hrozbami alebo násilím; no práve na skutkoch, na ktorých sa odmietajú podieľať, často odmietajú hľadať chybu, pričom možno by odhalením chyby mohli zabrániť ich spáchaniu. Zdržujú sa zasahovania, pretože sa obávajú, že ak neuspeli, ich bezpečnosť alebo povesť bude poškodená alebo zničená; nie preto, že vidia, že ich život a dobré meno sú potrebné, aby mohli poučovať tých, ktorí potrebujú ich poučenie, ale skôr preto, že majú záľubu v lichôtkach a rešpekte ľudí a obávajú sa ľudských súdov a bolesti alebo smrti tela; to znamená, že ich nezasahovanie je výsledkom sebeckva a nie lásky.

Pierre Mignard I, Boh Otec, po roku 1664

zdroj: wikimedia commons, NGA 69367

Aplikácia na súčasnosť je zrejماً. Zamyslíte sa nad sexuálnymi hriechmi, do ktorých sa náš vek pravdepodobne ponoril hlbšie ako ktorýkoľvek predchádzajúci. Mnohí inak konzervatívni kresťania, v iných veciach veľmi prísni sa vyhýbajú tvrdej kritike týchto hriechov alebo dokonca tomu, aby sa o nich veľa hovorilo, klamú sami seba o ich závažnosti a predstierajú, že sú ľahké, hoci v skutočnosti (a ako Tradícia vždy tvrdila) sú mimoriadne ťažké. Takéto hriechy majú ako následky ešte ťažšie hriechy ako je vražda vo forme potratu; rodiny bez otcov, chudobu a sociálny rozklad, ktorý je jej pokračovaním; závislosť na pornografii a manželské problémy, ktoré so sebou prináša; osamelosť a ekonomickú neistotu žien, ktoré v mladosti muži zneužívali na potešenie a ktoré si neskôr nevedia nájsť manželov; všeobecné zrútenie racionality, ktoré teraz dospelo do bodu, v ktorom je dokonca aj objektívny rozdiel medzi mužmi a ženami ostro popieraný a ochotu mrzačiť telá detí v mene tejto rodovej ideológie.

A čo je horšie, mnohí kresťania sa klamú a myslia si, že je to láska alebo súcitiť s hriešnikom, čo im bráni tvrdo odsúdiť tieto hriechy. V skutočnosti, vzhľadom na vážnu škodu spôsobenú týmito hriechmi a na ťažkosti, ktoré majú mnohí z nich vymaniť sa, nevarovať pred týmito hriechmi je opakom súcitu. Súčasná doba je však na nich taká závislá, že zo všetkých hriechov sú práve sexuálne hriechy tými, ktorých kritika je najviac nebezpečná. Ľudia sa boja o svoju povesť a dokonca aj o živobytie, ak prehovorí. Preto, ako hovorí Augustín, „ich nezasahovanie je výsledkom sebeckta, a nie lásky“.

Následkom toho mnohí hriešnici, ktorí by mohli činiť pokánie, keby boli varovaní, skončia zatratení. A tí, ktorí ich nevarovali, budú spolu s nimi trpieť aspoň dočasnými trestami, pretože boli príliš pripútaní k pohodliu tohto života, aby pomohli ostatným pripraviť sa na ten ďalší. Augustín píše:

To sa mi zdá byť jedným z hlavných dôvodov, prečo sú dobrí trestaní spolu so zlými, že sa Bohu páči, že časnými trestami navštevuje mánotratné mravy komunity. Sú spolu potrestaní nie preto, že žili rovnako skazený život, ale preto, že dobrí aj zlí, hoci nie rovnako ako oni, milujú tento súčasný život; zatiaľ čo ho mali považovať za bezcenný, aby sa bezbožní, napomínaní a napravení ich príkladom, mohli zmocniť večného života... Kým budú žiť, zostáva neisté, či neprišli na lepšie myšlienky. Títo sebeckí ľudia majú väčší dôvod obávať sa ako tí, ktorým bolo povedané skrze proroka: Je vzatý pre svoju neprávosť, ale jeho krv budem žiadať z ruky strážcu (Ez 33,6).

Vízie proroka Ezechiela

zdroj: picryl.com

V 10. kapitole Augustín hovorí, že poklad kresťanov možno nájsť len v Nebi a nie v dobrách tohto života, a preto im žiadne svetské utrpenie nemôže skutočne ublížiť. Píše:

Mali by znášať všetky muky, ak to bude potrebné, pre Krista; aby sa naučili milovať najmä Toho, ktorý obohacuje večnou blaženosťou všetkých, ktorí pre Neho trpia, a nie striebro a zlato, pre ktoré bolo poľutovaniahodné trpieť, či už by ho zachovali klamstvom, alebo stratili hovorením pravdy. Lebo pri týchto mučeniach nikto nestratil Krista tým, že Ho vyznal... Takže možno mučenie, ktoré ich naučilo, že svoju náklonnosť by mali klásť na poklad, ktorý nemohli stratiť, bolo užitočnejšie ako tie poklady, ktoré bez akéhokoľvek užitočného ovocia znepokojovali a trápili ich úzkostlivých majiteľov.

Ako naznačuje táto posledná poznámka, Boh dovoľuje stratu svetských požehnaní – materiálnych statkov, povesti, priateľstiev, zdravia, živobytia, dokonca aj života samotného, aby sme sa naučili nelipnúť na týchto veciach na úkor blaženej vízie, ktorej hodnota prevyšuje všetko ostatné. Boh teda vždy pripúšťa utrpenie nie napriek svojej добрote, ale práve pre svoju dobrotu. Ako hovorí Augustín, „neexistuje žiadne zlo (ktoré) sa prihodí verným a zbožným, ktoré by sa nedalo premeniť na úžitok“, takže so svätým Pavlom „vieme, že tým, ktorí milujú Boha, všetko slúži na dobré“ (Rim 8,28).

Článok vychádza z textov E. Fesera, ktoré boli redakčne upravené a doplnené

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/preco-musia-trpiet-aj-dobri-ludia/>